

ПОДАТКОВІ ДОМІНАНТИ ФІНАНСОВОГО ВИРІВНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

THE TAX DOMINANTS OF FINANCIAL EQUALIZATION OF DEVELOPMENT OF TERRITORIES IN THE CONDITIONS OF MILITARY STATUS

У статті висвітлено об'єктивні причини фінансового вирівнювання та окреслено засоби його здійснення в Україні та деяких країнах світу. Акцентовано увагу на ефектах та ризиках горизонтального й вертикального фінансового вирівнювання. Доведено, що бюджетна автономія функціонування об'єднаних територіальних громад виступає ключовою ланкою у поєднанні державної та місцевої фінансової політики. Досліджено роль податкового регулювання у міжбюджетних відносинах з урахуванням результатів аналізу показників виконання дохідної частини бюджету в умовах воєнного стану. Посилення фіскального партнерства в умовах військових загроз сприяло збереженню позитивних трендів бюджетних надходжень, зокрема, за рахунок виконання податкових завдань та зобов'язань. Значну увагу в статті приділено належному забезпеченню податкоспроможності об'єднаних територіальних громад. Аргументовано важливість посилення податкоспроможності території за рахунок раціонального освоєння податкового потенціалу, сприятливих податкових режимів та податкової конкуренції, що продукуватиме інвестиційно-інноваційні ефекти та прискорить соціально-економічний розвиток громад.

Ключові слова: фіскальна політика, фінансове вирівнювання, податкові надходження, податкоспроможність території, фіскальні ризики, воєнна безпека.

Today, Ukraine and a few of European countries are faced with the acute problem of balancing the financial support of local socio-economic development. The introduction of military status in Ukraine has intensified procedures to rationalize financial support for the budgets of the united territorial communities, especially those located closer to the war zone. That's why, the study of theoretical and practical determinants of financial equalization is actual. The purpose of the article is to study modern aspects of effective use of financial equalization of territorial development, as well as substantiation of tax instruments to strengthen the fiscal potential of regions in the conditions of military status. The article highlights the objective reasons for financial equalization and outlines the forms of its implementation in Ukraine and some countries around the world. The accent is placed on the effects and risks of horizontal and vertical financial equalization. It is proved that the budgetary autonomy of the development of the united territorial formations is a key link in the combination of state and local economic policy. The role of tax regulation in inter-budgetary relations is investigated. It's proved, that stable tax potential is able to intensify the financing of priority requests for the development of the region (security, social protection, investment, innovation, infrastructure, etc.). The consolidation of the fiscal partnership in the conditions of military status was revealed in order to maintain the positive trends of budget revenues, in particular, due to the fulfillment of tax tasks and obligations. It's extremely important to ensure the prompt, proper and continuous execution of local budgets in the conditions of military status. Considerable attention in the article is paid to the proper ensuring of the tax capacity of the united territorial communities. The identifications of real and potential tax capacity of the territory makes it possible to rank it according to the level of realization of the fiscal potential of local authorities, which significantly improves the implementation of the principles of fairness and mobility of regional tax policy. Today, it's important to strengthen the tax capacity of the territory through the rational development of tax potential, because a favorable tax regime at the local level will produce investment effects and improve the socio-economic development of the region.

Key words: fiscal policy, financial equalization, tax revenues, tax capacity of the territory, fiscal risks, military security.

УДК 336.153:351.86

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.74-30>

Ткачик Ф.П.

к.е.н., доцент,
докторант кафедри податків
та фіскальної політики,
Західноукраїнський національний
університет

Tkachyk Fedir

West Ukrainian National University

Постановка проблеми. Фіскальна політика України, фактично, стабільно знаходиться під впливом зовнішніх та внутрішніх політико-економічних флуктуацій. У 2022-му році в результаті загострення військових дій з боку Російської Федерації активізувався вплив на функціонування економіки України у всіх напрямках її забезпечення, в тому числі через розбалансування фінансової системи держави. У воєнний період соціально-економічний розвиток держави та її адміністративно-територіальних одиниць потребує належного фінансового забезпечення з пошуком національних та закордонних можливостей. Імплементация фінансового інструментарію в практику функціонування об'єднаних територіальних громад вимагає врахування сучасних концепцій

протидії бюджетним ризикам в частині ймовірного недофінансування пріоритетних напрямків їх розвитку. Діяльність органів місцевого самоврядування поруч з соціально-економічним розвитком громади має обов'язково враховувати стратегічні ініціативи оборонного, інвестиційного, інноваційного, інфраструктурного та екологічного прогресу. Національна система фінансового забезпечення функціонування муніципальних утворень знаходиться під впливом симбіозу горизонтального і вертикального вирівнювання та постійним пошуком балансу між ними. Однак, зважаючи на фіскальну політику адміністративних одиниць в зарубіжній практиці, наголосимо, що перспективними цілями для України виступають посилення податкоспроможності та фінансової автономії місцевих

органів влади задля оперативного реагування на сучасні економічні виклики та військово-політичні загрози. Таким чином, проблематика фінансового вирівнювання в українській фіскальній практиці виступає ключовою парадигмою стратегічного розвитку держави та регіонів і потребує активізації наукових досліджень в царині ефективного використання податкового потенціалу територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-організаційні домінанти акумулювання податкових надходжень у системі міжбюджетних відносин та прагматизм здійснення фіскальної політики в регіонах України досліджені українськими фахівцями й науковцями: В. Андрущенком, В. Дем'янишиним, О. Десятнюк, Ю. Івановим, Т. Єфименко, А. Крисоватим, І. Лютим, Л. Сідельниковою, А. Соколовською та іншими. Вивченню феномену фінансового вирівнювання через призму взаємодії усіх його форм та обґрунтуванню специфіки формування податкового потенціалу територіальних громад присвячено праці Л. Бенювської [2], І. Волохової [1], Т. Коломієць [11], Т. Коляди [10], І. Лопушинського [5], Х. Патицької [11], Н. Пйонтко [3], Я. Сорговицької [4], О. Сунцової [12], Л. Тарангул [10] та ін.

Разом з тим, податкові домінанти у системі фінансового вирівнювання розвитку територіальних одиниць на засадах фіскального федералізму та в умовах активізації військово-політичних загроз національній безпеці є малодослідженими. Потребують активізації наукові пошуки в контексті напрацювання рекомендацій щодо ефективного фінансування пріоритетних запитів (потреб) об'єднаних територіальних громад в умовах воєнного стану та післявоєнної розбудови України.

Постановка завдання. Метою статті виступає дослідження сучасних аспектів імплементації форм фінансового вирівнювання розвитку адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням податкових ризиків та особливостей воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на кризову ситуацію, яка спостерігається в економіці України, питання ефективного розподілу фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи за допомогою вертикального та горизонтального вирівнювання є дуже актуальним, оскільки від цього залежить ступінь соціального захисту населення, покращення показників якості та безпеки його життя.

Необхідність фінансового вирівнювання зумовлена такими об'єктивними причинами:

- 1) різниця в податкових надходженнях об'єднаних територіальних громад;
- 2) розбіжності між делегованими видатковими повноваженнями територіальних одиниць;
- 3) різниця між обсягами необхідних видатків для виконання однакового набору делегованих

повноважень органами місцевого або регіонального самоврядування;

4) межа між обсягами видатків місцевих або регіональних бюджетів та загальним обсягом доходів, які враховуються під час фінансового вирівнювання;

5) межі адміністративно-територіальних одиниць визначені не оптимально, внаслідок чого існує значна різниця в рівнях їх економічного розвитку;

6) компенсація видатків на надання суспільних благ із значними зовнішніми ефектами;

7) надання субвенцій з метою стабілізації економічної кон'юнктури, вирівнювання доходів населення та інші загальнодержавні цілі, внаслідок яких держава втручається в місцеву чи регіональну структуру виробництва та надання суспільних благ [1, с. 325].

Фінансове вирівнювання покликане мінімізувати диспропорції територіального розвитку, що виникають внаслідок нерівномірності формування дохідної бази місцевих бюджетів адміністративно-територіальних одиниць, вирішувати проблему невідповідності обсягів власних доходів бюджетів видатковим повноваженням місцевої влади. В умовах імплементації реформи децентралізації система фінансового вирівнювання в Україні зазнала суттєвих змін, які відбувалися в напрямку переходу від вирівнювання "за видатками" бюджетів до вирівнювання "за доходами". Впровадження нової системи вирівнювання покликане посилити інтерес органів місцевої влади у нарощуванні дохідної бази бюджетів, водночас, постають проблеми, пов'язані з відповідністю перерозподілу ресурсів і повноважень між органами державної, регіональної та місцевої влади; стабільністю і послідовністю законодавчих нововведень; обґрунтованістю рівня та порядку розрахунку індексу податкоспроможності, що використовується при горизонтальному фінансовому вирівнюванні [2, с. 88].

В європейських державах фінансове вирівнювання розвитку територій визначається арсеналом інструментів та заходів щодо усунення фінансових дисбалансів. Під час фінансового вирівнювання відбувається перерозподіл ресурсів по вертикалі між ланками системи бюджетів та по горизонталі між біднішими і багатшими адміністративно-територіальними одиницями. Прагматичний підхід свідчить, що дуже рідко зустрічаються країни, які використовували б лише одну форму фінансового вирівнювання, для більшості країн модель фінансового вирівнювання є симбіозом мультиаспектних форм (вертикального, горизонтального, вирівнювання доходів, вирівнювання витрат).

Перевагою, вирівнювання "за видатками" насамперед, є те, що воно здатне зменшити розбалансованість потенціалу територій забезпечувати отримання всіма громадянами однакового обсягу

послуг. Проблемою вирівнювання видатків бюджетів є питання оцінки якості вартості публічних послуг та їх відповідності існуючим стандартам. Під час розрахунку вартості послуг можуть бути використані різні види витрат – минулі, фактичні, стандартні або нормовані. Вирівнювання видатків, що базується на фактичних витратах (Італія, Німеччина), надає місцевим органам влади стимул наповнювати бюджет; вирівнювання видатків, яке базується на минулих витратах (Іспанія, Мексика) мінімізує можливість маневрів чи відхилень. Найперспективнішим варіантом, що застосовує більшість розвинутих країн світу є використання стандартних витрат (Данія, Норвегія, Японія, Великобританія, Швеція та інші) [3, с. 49].

Вертикальне фінансове вирівнювання в міжнародній практиці здійснюється завдяки:

- зменшенню видаткової частини того рівня влади, де виник вертикальний дисбаланс шляхом передачі частини зобов'язань владі більш вищого територіального рівня;
- введенню додаткових податкових платежів або ситуативне підвищення (зниження) ставок деяких податків на території, де є дисбаланс;
- передачі частини податкових надходжень з центрального бюджету до місцевих бюджетів;
- наданню центральною владою трансфертів [4, с. 108].

Вибір одного із шляхів вертикального фінансового вирівнювання залежить від акцентів політики фінансового вирівнювання, що здійснюється в певній країні.

В Україні активно застосовується трансфертний спосіб подолання вертикальних дисбалансів. У міжнародній практиці бюджетні дотації, субсидії та субвенції вважаються основними видами прямих бюджетних трансфертів, а трансферти – це невідплатні та безповоротні платежі, які не є придбанням товарів чи послуг, наданням кредиту або виплатою непогашеного боргу. Інструментами державної політики в галузі міжбюджетних трансфертів є гранти та внески. У більшості країн головним інструментом є гранти.

Міжбюджетні трансферти можна вважати інструментом, який доповнює податковий інструментарій, так як чим більше недоліків є в системі податкових відносин між різними рівнями бюджетів, тим з'являється більша потреба в упровадженні різних форм бюджетної підтримки.

До проведення реформи децентралізації влади в Україні здійснювалось фінансове вирівнювання видаткових потреб. Особливістю було те, що вирівнювання було повним, а саме: з місцевих бюджетів до державного вилучався весь залишок фінансових ресурсів, розрахований як різниця між прогнозним обсягом доходів і видатків бюджету. З введенням нової системи фінансового вирівнювання (з 2015 р. із внесенням змін до Бюджетного

кодексу України), запроваджено горизонтальне вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного мешканця [5, с. 5].

Безумовно, бюджетна автономія розвитку об'єднаних територіальних утворень виступає пріоритетною ланкою та симбіозом державної та місцевої політики. Констатуємо, що в умовах воєнного стану податковий інструментарій стимулювання місцевого соціально-економічного розвитку певною мірою нівелюється, однак не повинен втрачати пріоритетності, навіть у випадках зниження активності суб'єктів бізнес середовища через загрозливу ситуацію в певному регіоні України. В контексті цього важливим завданням виступає мінімізація ризиковості принципів адекватності та стабільності фіскальної політики. В ракурсі висвітленого контенту, трансфертна політика потребує активізації більшою мірою в міжнародній ніж національній в площині.

У воєнний період в Україні процедури формування дохідної частини державного та місцевих бюджетів знаходяться під впливом низки викликів, загроз, та ризик-факторів. Зокрема мова йде про непрогнозовану динаміку небезпечних військових дій територіального характеру, інфляційні чинники, валютні ризики, інвестиційні дисбаланси, незавершені інноваційні проекти, внутрішні та зовнішні міграційні процеси, нестабільні аспекти діяльності державних органів, зокрема у бюджетно-податковій сфері, згорання та (або) перенесення виробничих потужностей низки підприємств, проблеми ефективного функціонування кадрового потенціалу державних та приватних організацій тощо.

З практичної точки зору важливо здійснювати моніторинг основних звітно-статистичних даних діяльності державних органів в контексті формування бюджетних ресурсів, а також належного опрацювання та оприлюднення цих даних відповідними органами. Довідкова інформація щодо надходження фінансових потоків до Зведеного бюджету України доступна на деяких офіційних урядових ресурсах (Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, Державна податкова служба України), в той час, коли низка інформаційних порталів перенесла сервіси на соціально-мережеві платформи (Державна казначейська служба України та інші), однак доступність до розгалужених джерел даних в умовах воєнного стану мінімізована (раціональний, ситуативний підхід до оприлюднення важливої інформації).

Тим не менше, можемо констатувати факт максимального виконання дохідних статей Державного бюджету України податковими органами у лютому та березні 2022 року (див. табл. 1).

У аналізованому звітному періоді очевидним явищем виступає стабільність надходження рент-

Податкова компонента надходжень до Державного бюджету України у січні-березні 2022 року, млрд. грн.

Надходження	Січень		Лютий		Березень	
	надійшло	частка	надійшло	частка	надійшло	частка
Податок на додану вартість	22,7	29,10%	12,3	11,76%	22,6	21,86%
Податок на доходи фізичних осіб та військовий збір	9,4	12,05%	12,6	12,05%	9,8	9,48%
Податок на прибуток підприємств	1,3	1,67%	8,3	7,93%	26,6	25,73%
Рентна плата за користування надрами	6,2	7,95%	6,3	6,02%	6,3	6,09%
Акцизний податок з вироблених в Україні товарів	2,7	3,46%	4,3	4,11%	-	-
Податкові надходження	43,2	55,38%	48,6	46,46%	67,3	65,09%
Надходження до Державного бюджету	78	100,00%	104,6	100,00%	103,4	100,00%

Джерело: побудовано автором на основі [6]

ної плати до бюджету. Констатуємо, що у березні 2022 року зростаючий тренд податкових надходжень до Державного бюджету України нівелював звичний ритм, через що ситуація видозмінилася зворотними векторами (див. рис. 1). Позитивним аспектом виступає зростання частки надходжень податку на прибуток підприємств у 15 разів, частка надходжень ПДВ у лютому зменшилася в 2,5 рази, однак у березні зросла в 1,9 рази по відношенню до попереднього звітного періоду.

В результаті аналізу частки податкових надходжень, зокрема тих податків і зборів, сплату яких контролює ДПС України, у звітному 1 кварталі 2019–2022 рр. було встановлено наступні тенденції:

- стабільне зростання частки податкових надходжень у структурі Державного бюджету України у 1 кварталі 2020 р. та 2021 року на 6,7% та 6,1% відповідно;

- зменшення обсягів податкових надходжень у 1 кварталі 2022 р. майже на 3%;

- динамізм приросту податкових надходжень у структурі бюджетних ресурсів, у 1 кв. 2022 р. середнє значення коефіцієнту зростання становило 1,18;

- посилення фіскального партнерства в умовах воєнного стану задля збереження позитивних трендів бюджетних надходжень, зокрема, за рахунок виконання податкових завдань та зобов'язань.

В результаті моніторингу показників виконання місцевих бюджетів за січень 2022 року виявлено приріст надходжень в розмірі 24% у порівнянні з аналогічним минулорічним періодом, сума надходжень становила 27104,1 млн. грн. Зокрема, обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб за січень 2022 року склав 16089,1 млн грн. (+22,7%), плати за землю – 2444,0 млн грн. (+8,3%), податку на нерухоме майно – 1232,1 млн грн. (+33,9%), єдиного податку – 5401,5 млн грн. (+32,3%). Водночас, перерахування міжбюджетних трансфертів

місцевим бюджетам становило 11768,1 млн грн. (базова дотація перерахована в сумі 1 358,1 млн грн., освітня субвенція перерахована в сумі 8 261,6 млн грн.) [8].

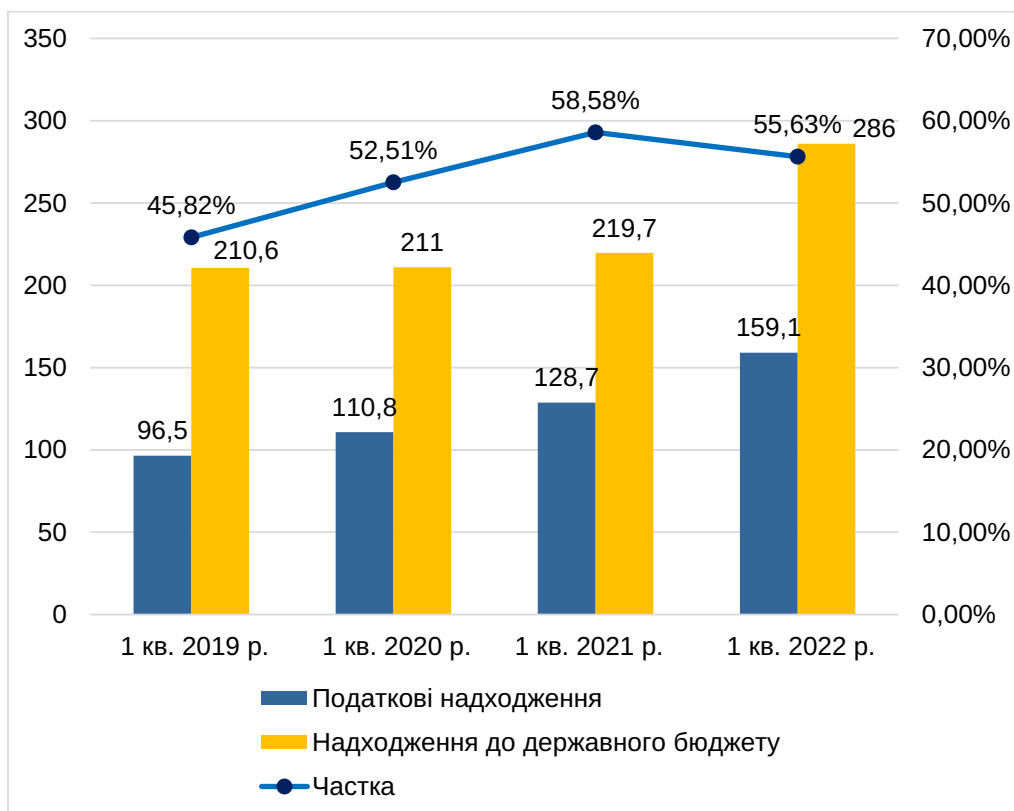
В умовах воєнного стану надзвичайно важливо забезпечити оперативне, належне та безперервне виконання місцевих бюджетів. Внесення змін до місцевого бюджету приймається виконавчими комітетами відповідних місцевих рад, місцевими державними адміністраціями, військовоцивільними адміністраціями або військовими адміністраціями за поданням місцевих фінансових органів без ухвалення відповідного рішення Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою. Податкова компонента забезпечення бюджетного процесу на муніципальному рівні в умовах воєнного стану переналагоджена в розрізі наступних ключових аспектів:

- фізичні особи – підприємці – платники єдиного податку першої та другої групи, мають право не сплачувати єдиний податок;

- платниками третьої групи єдиного податку тепер можуть бути фізичні особи – підприємці та юридичні особи без обмеження щодо кількості осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах з розміром доходу до 10 мільярдів гривень, окрім суб'єктів господарювання, що займаються азартними іграми, обміном іноземної валюти, виробництвом та реалізацією підакцизних товарів тощо. Відсоткова ставка єдиного податку в даному випадку встановлюється у розмірі 2% доходу, податковий період – календарний місяць;

- тимчасово на період з березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком в якому буде відмінено воєнний стан, не адмініструється та не сплачується земельний податок (за земельні ділянки, частки, паї, що розташовані на тимчасово окупованих територіях, або на яких відбувалися бойові дії);

Рис. 1. Динаміка податкових надходжень до Державного бюджету України, сплату їх контролює ДПС України у 1 кварталі 2019–2022 рр., млрд. грн.

Джерело: побудовано автором на основі [6; 7]

– фізичні особи – підприємці другої та третьої груп платників єдиного податку, а також юридичні особи, які належать до третьої групи платників єдиного податку, можуть скористатися правом не сплачувати єдиний внесок за найманих працівників, якщо вони призвані під час мобілізації на військову службу до Збройних Сил України;

– на тих територіях, де відбувалися бойові дії, або на територіях, що тимчасово окуповані збройними формуваннями Російської Федерації не нараховується та не сплачується екологічний податок та податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за об'єкти (частки) житлової (нежитлової) нерухомості [9].

В сучасних реаліях актуалізується проблематика забезпечення податкоспроможності об'єднаних територіальних громад. В контексті цього, слід акцентувати, що податкоспроможність території трансформується можливістю сплати до державного бюджету податків після задоволення потреб власних відтворювальних процесів [10, с. 34].

Податкоспроможність територіальної громади характеризує її здатність мобілізувати податкові надходження до бюджетів за умови виключення суми коштів, потрібних для задоволення власних потреб (пріоритетно – оборонних та відновлювальних запитів громади).

Виділення реальної та потенційної податкоспроможності дозволяє розглядати їх в певному часовому інтервалі та згідно з рівнем реалізованості можливостей місцевих органів влади щодо накопичення податкових надходжень, що, в свою чергу, посилює принципи справедливості та мобільності податкової політики територіальних громад.

Водночас, самоврядність територіальних громад, їх самостійність опирається на інструментарій фінансової автономії. Податкоспроможність виступає важливим параметром рівня такої автономії. Територіальні утворення (агломерації) з низьким рівнем податкоспроможності характеризуються нижчим рівнем фінансової автономії, і навпаки – території з високим рівнем податкоспроможності, мають вищий рівень фінансової автономії.

Слід також зазначити, що коефіцієнт податкоспроможності є показником автономії місцевого органу влади від заходів фінансового вирівнювання його доходів і видатків, котрі здійснюються центральною владою. На використанні даного коефіцієнта побудовано систему горизонтального вирівнювання податкоспроможності територіальних громад, якою замінено використання формули розподілу міжбюджетних трансфертів, яка на практиці показала неефективність її використання [11, с. 14–17].

Виникнення горизонтальних фіскальних дисбалансів пов'язане з: відмінностями розташування територіальних одиниць унаслідок історичних, географічних, економічних, природних та інших особливостей розвитку; асиметрія податкового потенціалу територій; відмінність потреб в обсягах соціальних послуг між територіями одного рівня; – відмінність у вартості державних та громадських послуг у межах однієї території відносно іншої території одного рівня [12, с. 355].

Система вирівнювання податкоспроможності характеризується вищим рівнем прогресивності у порівнянні з системою балансування, оскільки має на меті спонукати зацікавленість органів місцевого самоврядування щодо залучення додаткових коштів до бюджету та розширення наявної бази оподаткування.

Таким чином, констатуємо, що пріоритетним завданням фінансового вирівнювання виступає підвищення ефективності бюджетного регулювання та усунення фіскальних дисбалансів. По-перше, це можливо здійснити в результаті комплексного застосування вертикального й горизонтального фінансового вирівнювання, шляхом надання фінансових ресурсів «бідним» та «слабшим» територіям у формі міжбюджетних трансфертів (дотацій, субсидій, субвенцій) за допомогою фінансових ресурсів, які вилучатимуться у «багатих» територій [4, с. 110]. По-друге, важливо посилювати податкоспроможність території за рахунок раціонального освоєння податкового потенціалу, сприятливий податковий режим на місцевому рівні продукуватиме інвестиційні ефекти та покращить соціально-економічний розвиток регіону.

Проблему дисбалансу між бюджетами одного рівня фактично неможливо вирішити виключно через здійснення розмежування дохідної та видаткової частини відповідних бюджетів, гармонізація та збалансованість уможливорюються через застосування перерозподільних процесів у фокусі усієї бюджетної системи. Податкова конкуренція як домінанта фіскального федералізму низки розвинених країн може слугувати каталізатором ефективного фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні в умовах сучасних викликів та загроз національній безпеці держави. Такий контекст слугуватиме предметом подальших наукових досліджень.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, податкова спроможність територіальної громади показує рівень її фінансової автономії, проте політика фінансового вирівнювання не може бути ефективною без забезпечення реальної, а не декларативної фінансової автономності місцевих бюджетів. Імплементуючи механізми фіскального федералізму можна покращити процес збалансованого та чіткого розмежування обов'язків між центром і регіонами в контексті надання суспіль-

них благ та послуг. В цьому ракурсі важливим виступає окреслення їх стандартів та визначення ефективності здійснення видатків на забезпечення бюджетних потреб, стимулювання розвитку не дуже розвинених регіонів із застосуванням фіскального, інноваційного, інвестиційного, інфраструктурного сприяння.

Під час дії на території України воєнного стану варто забезпечити стабільність законодавчої бази, прогнозованість обсягів трансфертів місцевим органам влади та прозорість порядку їх розподілу. На даний час оптимальна система міжбюджетних відносин є актуальною, особливо у фінансовому забезпеченні розвитку територій, які постраждали (зруйновані) внаслідок військових дій, або перебувають у тимчасовій окупації. В цій площині важливо освоювати запозичення для покриття витрат фінансування інвестиційних проектів за рахунок фінансових ресурсів іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій.

Водночас, у найближчій післявоєнній перспективі необхідно вжити певні заходи з поступового зниження трансфертної залежності місцевих бюджетів від державного бюджету шляхом перерозподілу доходів і делегованих повноважень між рівнями влади та забезпечення відповідності між ними.

Щодо покращення системи фінансового вирівнювання в Україні зазначимо про отримання ефектів у разі поступового впровадження елементів фіскального федералізму, зокрема, податкова конкуренція між регіонами спроможна посилити рівень їхньої фінансової автономії.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Волохова І. С. Фінансове вирівнювання в Україні: пошук ефективної моделі. *Проблеми економіки*. 2013. № 4. С. 324–330.
2. Бенюк Л. Я. Фінансове вирівнювання в контексті реформи децентралізації влади: проблеми та перспективи. *Світ фінансів*. 2019. № 2 (59). С. 85–97.
3. Пйонтко Н. Б. Зарубіжні моделі фінансового вирівнювання та перспективи їх впровадження в Україні. *Бізнес Інформ*. 2015. № 9. С. 43–54.
4. Сорговицька Я. Г. Теорія і практика функціонування фінансового вирівнювання в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 7(3). С. 107–111.
5. Лопушинський І. П. Що має знати депутат місцевої ради: Книга III. Бюджетний процес на місцевому рівні. Київ : Інститут Політичної Освіти, 2016. 240 с.
6. В умовах воєнного стану місячний розпис державного бюджету України виконано на 92,9%. Міністерство Фінансів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-v-umovah-voyennogo-stanu-misyachnij-rozpis-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-vikonano-na-929>.

7. Звіти про виконання Державного бюджету України за 1 квартал 2019–2021 рр. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.

8. Виконання доходів місцевих бюджетів. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/vikonannya-dokhodiv-mistsevykh-byudzhetiv>.

9. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14654>.

10. Тарангул Л. Л., Коляда Т. А. Особливості формування міжбюджетних фінансових потоків в умовах запровадження бюджетної децентралізації в Україні. *Фінанси України*. 2015. № 3. С. 30–44.

11. Коломієць Т. В., Патицька Х. О. Податкова спроможність як показник фінансової автономії територіальної громади. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 4. С. 14–17.

12. Сунцова О. Місцеві фінанси: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 488 с.

REFERENCES:

1. Volokhova I. S. (2013) Finansove vyryvniuvannia v Ukraini: poshuk efektyvnoi modeli [Financial equalization in Ukraine: finding an effective model]. *Problemy ekonomiky*, no. 4, pp. 324–330. (in Ukrainian)

2. Benovska L. Ya. (2019) Finansove vyryvniuvannia v konteksti reformy detsentralizatsii vlady: problemy ta perspektyvy [Financial equalization in the context of decentralization reform: problems and prospects]. *Svit finansiv*, no. 2 (59), pp. 85–97. (in Ukrainian)

3. Piontko N. B. (2015) Zarubizhni modeli finansovoho vyryvniuvannia ta perspektyvy yikh uprovdzhennia v Ukraini [Foreign models of financial equalization and prospects for their implementation in Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 9, pp. 43–54. (in Ukrainian)

4. Sorhovytska Ya. H. (2016) Teoriia i praktyka funkcionuvannia finansovoho vyryvniuvannia v Ukraini [Theory and practice of financial equalization in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta sviatove hospodarstvo*, no. 7 (3), pp. 107–111. (in Ukrainian)

5. Lopushynskiy I.P. (2016) Shcho maie znaty deputat mistsevoi rady [What a local council deputy should know]. *Biudzhetni protses na mistsevomu rivni*. Kyiv, Instytut Politychnoi Osvity, 240 p. (in Ukrainian)

6. Official web-site of Ministry of Finance of Ukraine (2022) Under military status, the monthly schedule of the state budget of Ukraine was fulfilled by 92.9%. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-v-umovah-voyennogo-stanu-misyachnij-rozpis-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-vikonano-na-929> (accessed 25 April 2022).

7. Official web-site of State Treasury Service of Ukraine (2021) Reports on the implementation of the State Budget of Ukraine for the 1st quarter of 2019–2021. Available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (accessed 28 January 2022).

8. Official web-site of Ministry of Finance of Ukraine (2022) Execution of local budget revenues. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/vikonannya-dokhodiv-mistsevykh-byudzhetiv> (accessed 25 April 2022).

9. Osoblyvosti biudzhethnoho protsesu v umovakh voiennoho stanu. Detsentralizatsiia [Features of the budget process in martial law. Decentralization]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/14654> (accessed 25 April 2022).

10. Taranhul L. L., Koliada T. A. (2015) Osoblyvosti formuvannia mizhbiudzhethnykh finansovykh potokiv v umovakh zaprovadzhennia biudzhethnoi detsentralizatsii v Ukraini [Features of formation of interbudgetary financial flows in the conditions of introduction of budgetary decentralization in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 3, pp. 30–44. (in Ukrainian)

11. Kolomiiets T. V., Patytska Kh. O. (2015) Podatkova spromozhnist yak pokaznyk finansovoi avtonomii terytorialnoi hromady [Tax capacity as an indicator of financial autonomy of the territorial community]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 4, pp. 14–17. (in Ukrainian)

12. Suntsova O. (2010) Mistsevi finansy [Local finance]. Kyiv, Tsentr navchalnoi literatury, 488 p. (in Ukrainian)